

2 Indikátory sociálně-ekonomického znevýhodnění a monitoring spravedlivosti vzdělávání v Anglii

2.1 Úvod

Nerovnosti ve výsledcích vzdělávání mezi socioekonomickými skupinami jsou jedním z nejkritičtějších problémů mnoha vzdělávacích systémů. V Anglii byly historické trendy v rozdílech v přístupu ke vzdělání a jeho výsledcích na základě sociální třídy v nedávné době nahrazeny jemnějšími rozdíly mezi skupinami definovanými komplexními socioekonomickými znaky. Nadále ovšem platí, že žáci pocházející z nižších sociálních tříd si u zkoušek vedou hůře a mají nepoměrně menší šance na přístup k vysokoškolskému vzdělávání než jejich vrstevníci z vyšších sociálních tříd. Všechny anglické vlády bez ohledu na svoji politickou orientaci zdůrazňovaly potřebu porozumět těmto nerovnostem. Výsledkem toho byl rozvoj velice bohaté datové základny. Anglie má v současnosti k dispozici širokou škálu administrativních dat – jedná se o data shromážděná pro účely monitorování systému a lidí uvnitř tohoto systému – a také široké spektrum specificky výzkumných datových zdrojů z longitudinálních či průřezových šetření. Všechna tato data pomáhají osvětlit strukturu socioekonomických nerovností ve vzdělávání a jsou běžně používána jak vládou, tak i akademickou obcí, pro účely výzkumu a monitoringu.

Tato kapitola představuje hlavní indikátory socioekonomického zázemí a socioekonomického znevýhodnění, které se používají k vysvětlování nerovností ve vzdělávání v Anglii (část 2.2). Poté popisuje velikost socioekonomicky podmíněných vzdělávacích nerovností v Anglii (část 2.3). Činí tak na základě výzkumných důkazů, které usilují o porozumění jejich struktuře, a rovněž s oporou o důkazy o kvalitě používaných indikátorů (část 2.4). Závěrečná část kapitoly (část 2.5) rozebírá školské spádové obvody, a to ve vztahu ke geograficky založeným indexům znevýhodnění a k obecnému trendu směrem k větším možnostem volby a marketizaci vzdělávání, který Anglie zažívá v posledních desítkách let.

2.2 Měřítka socioekonomického zázemí v anglickém vzdělávacím systému

Tato část se zabývá měřítky socioekonomického zázemí či socioekonomického znevýhodnění, která se používají v anglickém vzdělávacím systému.

Anglický systém má k dispozici rozsáhlou soustavu zdrojů administrativních dat, která umožňují zachycovat informace o všech žácích a do jisté míry i o jejich zázemí, a používat je v rámci systému. Všechna tato data jsou pro účely monitoringu agregována v Národní databázi žáků, která obsahuje informace o všech klíčových obdobích (*key stages*) anglického vzdělávacího systému. Rámeček 2.1 uvádí informace o klíčových obdobích a s nimi spojených hodnotících nástrojích sloužících k měření vzdělávacích výsledků žáků. Při studiu nerovností ve vzdělávacím systému jsou sledovány rozdíly v dosahovaných výsledcích v závislosti na socioekonomických charakteristikách žáků, k jejichž měření se používají níže představená měřítka socioekonomického znevýhodnění.

Rámeček 2.1 Anglický vzdělávací systém: klíčová období

Povinná školní docházka je v Anglii v současnosti rozdělena na raná léta a dalších pět klíčových období:

Raná léta: věk 3 až 5 let, včetně přijímacího ročníku (věk 4 až 5 let). Součástí přijímacího ročníku je učitelem prováděné hodnocení znalostí a dovedností dětí.

Klíčové období 1: věk 5 až 7 let, odpovídající školním ročníkům 1 až 2. Na konci tohoto období se v současné době píšou národní testy z anglického jazyka, matematiky a přírodovědy.

